

Головко Ольга Миколаївна,
к.т.н., доцент кафедри готельно-ресторанної справи,
Гоблик-Маркович Надія Михайлівна,
к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанної справи
Горват Едіна Степанівна,
магістр,
Мукачівський державний університет

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ САНАТОРІЇВ ЗАКАРПАТТЯ

Санаторії Закарпаття є установами, які здійснюють діяльність незалежно від сезону. Основу обслуговування в санаторіях складає організація лікування хворих переважно природними засобами у поєднанні з дієтотерапією, лікувальною фізкультурою і фізіотерапією при дотриманні певного режиму лікування і відпочинку. Тобто основу лікування і оздоровлення складає кліматотерапія, бальнеотерапія, грязелікування, дієтотерапія. У статті розкриті особливості й перспективи розвитку санаторіїв Закарпаття. Метою дослідження є проведення аналізу особливостей і перспектив розвитку санаторіїв Закарпаття. На основі загальноприйнятих методів аналізу, синтезу, узагальнені особливості функціонування санаторіїв Закарпаття. Наукова новизна отриманих результатів полягає у визначенні лікувального профілю санаторних закладів Закарпатської області, обґрунтуванні унікальності санаторних послуг та доведенні потреби розвитку санаторного господарства. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для аналізу діяльності санаторних підприємств Закарпатської області, а також в розробці заходів щодо перспектив розвитку галузі в регіоні. Систематизація та впровадження результатів проведеного дослідження дасть можливість скоригувати діяльність підприємств галузі з метою підвищення їх ефективності та розвитку регіону загалом. В подальшому дослідження будуть направлені на: проблематику функціонування санаторіїв Закарпаття, до яких належать: недостатня державна підтримка; недостатня кількість капітальних вкладень для збереження і зростання ліжкового фонду, низька купівельна спроможність населення країни, нерозвинений рівень кредитної системи та системи бонусів для споживачів санаторних послуг, розвиток інфраструктури тощо.. Поряд з цим, необхідним є проведення досліджень використання територій санаторіїв та їх природних багатств для організації відпочинку, оздоровлення, лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювання людей з обмеженими можливостями, учасників АТО, дітей. В перспективі потрібно вивчати і здійснювати медико-біологічну оцінку якості природних ресурсів тих населених пунктів, в яких на сьогодні відсутні санаторії, залучати інвестиції, розширювати послуги відпочинку, дозвілля і розваг тощо. Важливим напрямком подальших досліджень має стати обґрунтування майбутніх потреб Закарпаття в санаторіях.

Ключові слова: санаторії, лікування, оздоровлення, профілактика, спеціалізація, природні ресурси, розвиток.

ВСТУП

Постановка проблеми. Організація лікування, оздоровлення й відпочинку складає основу політики держави й філософії діяльності санаторіїв. Поряд з цим це є складним, відповідальним й винятково важливим соціально-економічним завданням.

Закарпаття володіє розвинутою мережею санаторних комплексів, роль яких з року в рік зростає в зв'язку з потребою оздоровлення населення України. Санаторії Закарпаття володіють лікувальною базою, висококваліфікованими спеціалістами-медиками, номерним фондом й відіграють важливу роль у розвитку туризму. Закарпаття славиться прекрасною природою; чистим повітрям; великою кількістю джерел з мінеральною водою, яка використовується з лікувальною метою; помірно континентальним кліматом; багатою флорою і фауною; історією, етнічними й кулінарними особливостями тощо.

Закарпатська область є однією з найбільш багатих зон бальнеологічного лікування не тільки в Україні але й у всій Східній Європі [2].

Вирішення проблематики та виконання

програми соціально-економічного розвитку краю, удосконалення діяльності санаторіїв передбачається за активізації співпраці з країнами Євросоюзу й іншими країнами Заходу, діяльності як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних вчених, науковців, фахівців, що займаються вивченням проблематики розвитку санаторно-курортних комплексів, такі як: О. Любіцева [5], О. Молнар, О. Марченко [6], В. Москаленко [7], М. Лобода [4], Б. Омецинський [8], М. Поколодна [9], Т. Лужанська [7], О. Головко [10] та ін.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати особливості діяльності санаторних комплексів Закарпаття й вказати перспективні напрями їх розвитку, надати характеристику найвідомішим санаторіям Закарпаття тощо.

З метою проведення аналізу особливостей та розвитку санаторіїв Закарпаття доцільним є виділення проблематики організації лікування, підходів до управління, планування діяльності, ціноутворення, культури і якості послуг тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Санаторій – колективний засіб розміщення, що розташовується на території курорту або рекреаційної зони й надає послуги лікування в регламентованому режимі.

Основними законодавчими і нормативними актами, що створюють правові умови функціонування санаторно-курортних закладів є Указ Президента «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів України», Закон України «Про курорти», Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Загальне положення про санаторно-курортний заклад «Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг» та інші.

У минулому система санаторних закладів розвивалася в межах державної системи охорони здоров'я, а послуги були соціально орієнтованими і достатньо дешевими для громадян (за рахунок фонду соціального страхування та інших джерел фінансування). Але недостатньо розвинена матеріально-технічна база галузі, її низька пропускна спроможність і застаріле устаткування, навіть при високій кваліфікації персоналу і досконалості методик профілактики й лікування, робила санаторії важкодоступними для більшості населення.

Основу обслуговування складає організація лікування хворих переважно природними засобами (клімат, мінеральні води, лікувальні грязі та ін.) у поєднанні з дієтотерапією, лікувальною фізкультурою і фізіотерапією при дотриманні певного режиму лікування і відпочинку.

Планувальна організація санаторних комплексів визначається курортологічними ресурсами, тобто наявністю сприятливого для лікування клімату, мінеральних джерел, лікувальної грязі та інших природних факторів.

У залежності від виду природного ресурсу розрізняють такі санаторні комплекси: кліматичні, бальнеологічні, грязьові, змішаного профілю (кліматогрязеві, бальнеогрязеві, бальнеокліматичні, бальнеокліматогрязеві).

Санаторії організовуються як на курортах, курортному районі, курортному місті, курортній зоні, так і поза їх у місцевостях з сприятливими кліматичними, ландшафтними та санітарно-гігієнічними умовами.

Санаторії, що розміщені в Закарпатті спеціалізуються на лікуванні (оздоровленні) людини природними факторами (мінеральними водами, термальними водами, грязями, солоними озерами тощо), поєднані з фізіотерапією, лікувальною фізкультурою, дієтичним харчуванням в умовах санаторного режиму. Проведене курортно-рекреаційне зонування території Закарпаття і виділено 10 курортно-рекреаційних зон, що дало можливість проаналізувати сучасний стан використання всіх родовищ мінеральних вод як при промисловій їх експлуатації для розливу мінеральних вод, так і в санаторно-курортному лікуванні [10].

Тобто основу лікування і оздоровлення складає кліматотерапія, бальнеотерапія, грязелікування, дієтотерапія. Медикаментозна терапія в санаторіях

застосовується в обмеженому обсязі.

Кліматотерапія – це складна система оздоровлення організму людини. В основі самої методики лежать ряд способів взаємодії клімату того регіону, в якому хворий проходить лікування, тобто спеціальні кліматопроцедури, тривалість яких залежить від стану здоров'я самої людини.

Бальнеотерапія – це водолікування тобто природні і штучно виготовлені мінеральні води використовуються з лікувально-профілактичною метою. Призначають мінеральні води при бальнеотерапії зовнішньо чи внутрішньо. Найбільш частими методами зовнішнього застосування мінеральних вод є ванни, купання в басейнах з мінеральною водою, душі. Мінеральні води, використовувані з метою бальнеотерапії, дуже різноманітні за хімічним складом і фізичними властивостями. Пиття мінеральної води з відповідною дієтою призначаються при захворюваннях шлунку і кишківника, печінки, жовчного міхура, підшлункової залози, сечовивідних шляхів, цукровому діабеті тощо. Бальнеотерапія проводиться за вказівкою лікаря під контролем середнього персоналу.

За мінералізацією мінеральні води Закарпаття є слабо-, мало-, середньо-і високо мінералізованими, зустрічаються розсоли. Тобто наявні мінеральні води є всіх бальнеологічних груп. Левова частка їх (61,4%) зосереджена в гірській зоні, в передгірній зоні менше (31,4%) і тільки 7,2% джерел знаходиться у низинній частині Закарпатської області. За своїми властивостями чотири родовища мінеральних вод відповідають типу «Єсентуки», сім – «Боржомі» й «Арені» та багатьом аналогам відомих мінеральних вод.

Мінеральні води з високим вмістом вуглекислоти й мікроелементів, таких як залізо, мідь, цинк, марганець є надзвичайно цінними для людського організму. Особливість наявних мікроелементів полягає в тому, що кількість їх знаходиться у терапевтичних дозах, що дає можливість використовувати їх для лікування ряду захворювань органів травлення, серцево-судинної й нервової систем.

Відомими далеко за межами області, країни є термальні джерела з гарячою мінеральною водою м. Берегова. На двох озерах діють термальні джерела високої мінералізації, аналоги яких зустрічаються на Камчатці й Сахаліні (Росія), Ісландії, Угорщині. Басейн з термальною мінеральною водою, що розміщений на території учбово-спортивної бази «Закарпаття», заповнюється з гейзера глибиною 1080 м, кремніє-азото-вуглекисло-хлоридно-натрієвими водами високої мінералізації, що сприяє знищенню значної частини хвороботворних мікробів. Вода не піддається фільтруванню і тому є каламутною. В будь-який період року температура води складає +50⁰С, в басейні охолоджується до температури +33⁰С. Мають місце рекомендації лікарів перебування у воді термального джерела (зовнішнє застосування у вигляді ванн) для лікування захворювання опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, урології, гіпертонії, нервової системи. Поряд з цим потребою є підвищення культури і якості обслуговування користувачів

басейну.

Сьогодні популярним стало використання підігрітої мінеральної води для купання в чанах, що забезпечує лікування ревматичних захворювань.

Грязі (наукова назва «пелоїди») і грязеподобні речовини, наприклад, глини, – це природні утворення мінерально-органічного походження, що утворилися в результаті складних біологічних і хімічних процесів. Грязі багаті органічними, мінеральними і біологічно активними речовинами, що обумовлює їх високу лікувально-оздоровчу ефективність.

Дієтотерапія (лікувальне, здорове харчування) складається на основі даних з фізіології, біохімії й гігієни харчування й знань про роль окремих харчових речовин й харчових продуктів, значенні збалансованого харчування і режиму. Особливе значення надається підбору дієти з використанням продуктів природного походження певної структури, певного складу й діагностиці технологічних процесів приготування дієтичних страв. Споживання вказаних продуктів діє на організм людини в цілому й на окремі системи, органи, покращуючи їх функціонування. Експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я, вказують, що здоров'я людини на 50 відсотків, залежить від харчування.

Залежно від медичного профілю санаторії обладнані відповідними діагностичними і лікувальними кабінетами: рентгенівським, електрокардіографічним, фізіотерапевтичним, лікувальної фізкультури та іншими кабінетами; клінічною і біохімічною лабораторіями. На курортах санаторні хворі можуть користуватися загальнокурортними бальнеолікарнями, грязелікарнями, пляжами, аеросоляріями, басейнами, спортивними спорудами тощо. Велике значення в санаторіях надається культурно-масовій, санітарно-освітній роботі, а в санаторіях для дітей і підлітків і навчально-виховній. Санаторний режим забезпечує найбільш сприятливі умови для лікування та відпочинку. У санаторній практиці в залежності від стану хворого і тяжкості захворювання застосовують два види індивідуального режиму: щадний, функціональний та тренувальний. По мірі зміцнення сил хворого режим змінюється; зменшується кількість обмежень і, як правило, до кінця лікування режим стає більш активним [8].

Медичний профіль (спеціалізація) курортних санаторіїв залежить від лікувальних факторів курорту і встановлених для нього медичних показань. Санаторії є однопрофільними (для хворих з однорідними захворюваннями) і багатопрофільними – з двома та більш спеціалізованими відділеннями.

Санаторії розрізняють за медичним профілем: спеціалізовані, загально терапевтичні, протитуберкульозні.

Спеціалізовані санаторії підрозділяють по видах захворювань: серцево-судинної системи, органів руху, органів травлення, нервової системи, гінекологічні, шкірні, нирок і сечовивідних шляхів, органів дихання не туберкульозного характеру, пов'язаних з порушенням обміну речовин, органів кровообігу. Спеціалізовані санаторії різних типів відрізняються один від одного складом і устаткуванням лікувальних

приміщень.

Розрізняють санаторії для дорослих, дітей та підлітків, санаторії для батьків з дітьми. Спеціалізація санаторіїв для дітей та підлітків встановлена з урахуванням особливостей захворювань у дитячому віці.

Всі типи санаторних установ включають однакові функціональні групи приміщень: приймальні, проживання, харчування, лікувально-діагностичного призначення, культурно-масового, адміністративно-господарського, інженерно-технічного обслуговування.

Організація взаємозв'язку всіх функціональних груп приміщень визначає архітектурну композицію санаторної установи та ефективність діяльності.

Розрізняють три композиційних прийоми. При централізованій композиції всі групи приміщень (за винятком господарської) розміщуються в одному будинку; при блоковій композиції основні групи приміщень – проживання, харчування, культурно-масового й лікувально-діагностичного призначення – розташовуються в окремих корпусах, з'єднаних між собою переходами; при павільйонній композиції основні групи приміщень перебувають в окремих будинках – павільйонах, не зв'язаних між собою.

Архітектурно-планувальна композиція санаторної установи впливає на розміщення всього курортного комплексу на ділянці забудови. Вибір системи забудови залежить від місцевих природних умов: клімату, характеру рельєфу ділянки, наявності штучних або природних акваторій, зелених масивів.

Природні умови також впливають на вибір орієнтації основних приміщень. Мається на увазі забезпечення достатньої інсоляції приміщень без перегріву в літню пору; відсутність сильних вітрів і в той же час гарна провітрюваність; розкриття приміщень убік найбільш естетичних видів (річки, парку).

У сучасних курортних комплексах, розташованих в умовах природного дискомфорту (різкий перепад температур, тривалі холоди), створюють штучне середовище, що заповнює відсутні природні фактори. Так, у районах із тривалою холодною зимою в санаторних комплексах передбачені зимові сади, криті прогулянкові галереї, закриті плавальні басейни.

Новий перспективний напрямок представляють санаторні комплекси, що включають дитячі санаторні табори. Для дітей з ослабленим здоров'ям створюються санаторні дитячі табори, що забезпечують особливий режим відпочинку й медичного обслуговування. Такі табори виникли як самостійні установи на базі звичайних піонерських таборів з розширеною групою медичних приміщень. Санаторні дитячі табори є цілорічними установами, тому виникає потреба в спеціальних приміщеннях для занять по шкільній програмі. Розміщуються такі табори в курортній зоні; вони вимагають комплексного рішення [8, с. 62].

Закарпатська область відома як один із найпрестижніших куточків для лікування, оздоровлення й відпочинку людей. Розвинута мережа санаторно-курортних комплексів, туристичних баз, унікальні мінеральні джерела та термальні води, понад

400 видів яких уже досліджено, а також краса карпатської природи приваблюють туристів та відпочиваючих з усього світу у будь-яку пору.

За медичним профілем в структурі санаторіїв Закарпаття переважають такі, які спеціалізуються на лікуванні: органів кровообігу; нервової систем органів дихання (не туберкульозного характеру); органів травлення; нирок і сечовивідних шляхів; захворювання з порушенням обміну речовин; гінекологічні захворювання; органів опорно-рухової системи [4, с. 239].

На основі мережі санаторно-курортних закладів Закарпатської області виділено 10 рекреаційних зон. Це Ужгородська, Мукачівська, Великоберезнянсько-Перечинська, Міжгірсько-Воловецька, Свалявська, Іршавська, Берегівська, Хустсько-Виноградівська, Тячівська, Рахівська. Визначення меж рекреаційних зон виходить із поняття єдиного медичного простору, яке об'єднує лікувальні, лікувально-оздоровчі та курортні заклади і підпорядковує їх єдиній меті – максимальному використанню природних ресурсів для оздоровлення на Закарпатті.

Закарпаттю властиві йодні, бромні та йодобромні мінеральні води, вуглекислі мінеральні води [7, с. 8].

Миш'яковисті мінеральні води мають в Україні вузько локалізований прояв в околицях с. Кваси Рахівського району Закарпатської області. На основі їх використання функціонує санаторій «Гірська Тиса», який має лише два світових аналоги [1, с. 19].

Найкращі в кліматичному відношенні рекреаційні території зосереджені в Карпатах і Закарпатті (як літня, так і зимова рекреація).

Зробивши аналіз діяльності санаторіїв Закарпаття, можна виділити окремі з них і навести їх загальну характеристику, їх спеціалізацію та типи процедур, які вони надають.

Санаторій «Карпати» (Мукачівський р-н, с. Карпати). Унікальний м'який клімат і надзвичайно чисте повітря, насичене ароматами лісу, легкими ареопілями і фітонцидами в комплексі з використанням мінеральними вод: «Карпатська», «Поляна купіль», забезпечують успішне лікування захворювань органів кровообігу, центральної нервової системи, лікування хворих з супутніми захворюваннями органів травлення, лікування й оздоровлення вагітних з акушерськими патологіями та ін.

Санаторій «Синяк» (Мукачівський р-н, с. Синяк). Основа лікування й оздоровлення складає синяцька сірководнева вода, в назві якої відображена її особливість – синюватий відтінок, яка використовується для лікування всіх органів людського організму.

Санаторій «Теплиця» (Виноградівський район) розташований у підніжжя Чорної гори, в передмісті районного центру – м. Виноградів. Основними лікувально-оздоровчими послугами є бальнеолікування, гідротерапія, фізіотерапія, мануальна терапія, басейн з термальним мінеральними водами, кліматолікування тощо.

Санаторій «Гірська Тиса» (Рахівський район, с.Кваси). Гірське село Кваси знамените своїми

унікальними мінеральними водами, які за своїми лікувальними властивостями не мають аналогів в Україні. Використовується мінеральна вода для лікування хвороби опорно-рухомого апарату: ревматоїдний артрит, остеохондроз та ін., Передбачається приймання питної води з бішофітом, заняття в групі ЛФК, скандинавська ходьба (по-гуцульськи), відвідування кабінету ароматерапії тощо.

Санаторій «Квітка полонини» (Свалявський район, с. Солочин). Лікувальним чинником виступають мінеральні вуглекислі гідрокарбонатно-натрієві води Голубинського родовища, які подаються до санаторного кювету й процедурні кабінети зі свердловини «Лужанська-7», «Лужанська», «Поляна Квасова».

Спеціалізується санаторій на лікуванні: органів травлення; кишківника; печінки; жовчного міхура, жовчовивідних шляхів і підшлункової залози; стану після оперативних втручань на органах травлення; нирок і сечовивідних шляхів; ендокринної системи та порушення обміну речовин; опорно-рухового апарату.

Санаторій «Кришталеве джерело» (Свалявський район, с. Солочин) – бальнеологічний санаторій, який функціонує на базі родовища вуглекислої середньої мінералізації гідрокарбонатно-натрієвої слабо кислої води «Лужанська-12», «Лужанська-3», типу «Боржомі». Основна спеціалізація – гастроентерологія.

ДП «Санаторій «Поляна» (Свалявський район, с.Поляна). Мінеральна вода «Поляна Купіль» використовується для лікування органів травлення. До послуг відпочиваючих: клуб, бібліотека, спортивні і танцювальні майданчики.

ДП «Санаторій «Сонячне Закарпаття» (Свалявський район, с. Поляна). Спеціалізація: патології травної системи та обміну речовин; захворювання печінки і жовчних шляхів; цукровий діабет легкого та середнього ступеня; захворювання сечовивідної системи. Для лікування передбачені процедури: бальнеотерапія; водолікування (гідротерапія); теплотікування; електротерапія і світлотікування; лікувальна фізкультура; психотерапія.

ДП «Санаторій Верховина» (Міжгірський район, с. Сойми) відноситься до бальнеологічного курорту Сойми й розташований в межах району родовища мінеральних вод хлоридно-гідрокарбонатно-кальцій-натрієвого складу, що дає можливість успішно лікувати захворювання органів травлення, анемії, наслідки отруєнь солями важких металів, радіаційного опромінювання, порушення обміну речовин.

Санаторій «Карпатія» (Хустський р-н, с. Шаян). Спеціалізується на лікуванні шлунково-кишкового тракту, сечостатевої системи, печінки і жовчовивідної системи, порушення обміну речовин, алергічного захворювання і хронічної інтоксикації. Передбачені процедури: лікування мінеральними водами «Шаянська» (питне, ванни, душі, гідроклононотерапія), солетерапія, фізіотерапія, кліматотерапія і фізична активність.

Санаторій «Сонячна Долина» (Свалявський район, с.Поляна). Спеціалізація: шлунково-кишковий тракт; діабетологія; кардіологія; гінекологія; урологія; захворювання опорно-рухового апарату. Для лікування

використовують водні процедури; лікувальний масаж; гідроклоноотерапію; озонотерапію; фізіотерапію; нетрадиційну медицину; аквааеробіку; галокамеру; SPA-процедури.

Санаторій «Боржава» (Іршавський район, с. Довгий) – багатопрофільний санаторій, з сучасною лікувально-діагностичною базою. Спеціалізується на лікуванні шлунково-кишкового тракту; опорно-рухового апарату; сечовидільної системи; периферичної, нервової системи. Передбачені процедури: питне лікування мінеральними водами; бальнеотерапія; гідропатія із застосуванням душі Шарко; лікувальний масаж; теплолікування; грязелікування; електролікування; світлолікування; ароматерапія; фітотерапія; лікувальна гімнастика; нордична ходьба; іпотерапія; кліматотерапія.

Характерною особливістю діяльності санаторіїв є цінова політика, яка залежить від рівня наданих послуг, що залежать від наявної сучасної бази [10, с. 297].

Розвиток санаторно-курортних послуг Закарпаття тісно пов'язаний з раціональним використанням природних територій курортів, які мають мінеральні та термальні води, лікувальні грязі та озокерит, кліматичні, ландшафтні та інші умови, сприятливі для організації відпочинку та оздоровлення, лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань [6, с. 59].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Результати досліджень доводять, що Закарпаття є багатим на мінеральні та кліматичні ресурси, які дають можливість розвивати санаторну діяльність. Велика кількість санаторних комплексів свідчить про багаті запаси природних ресурсів, які потрібно використовувати розумно та з користю. Закарпаття є дуже популярним місцем оздоровлення й відпочинку не тільки серед вітчизняних споживачів, але й і закордонних.

У процесі проведеного аналізу діяльності

санаторіїв Закарпаття, визначено їх типізацію та спеціалізацію, а також їх поширення в області. Санаторно-курортне господарство переважно створюється в місцях зосередження сприятливих рекреаційних ресурсів, лікувальні та оздоровчі властивості яких мають територіальні особливості. Це визначає спеціалізацію санаторно-курортних регіонів на наданні певних видів лікувальних чи відпочинкових послуг.

Для підвищення ефективної діяльності санаторіїв необхідним є реформування їх діяльності, яке має базуватися, з одного боку, на удосконаленні фінансово-економічних механізмів відтворення курортно-рекреаційного потенціалу, створенні доступного й ефективного ринку санаторно-курортних й оздоровчих послуг для максимального задоволення потреб споживачів, а з іншого – на заохоченні конкуренції й оптимізації управління цими закладами.

У перспективі потрібно звернути увагу на проблематику функціонування санаторіїв Закарпаття до яких належать: недостатня державна підтримка; недостатня кількість капітальних вкладень для збереження і зростання ліжкового фонду, низька купівельна спроможність населення країни, нерозвинений рівень кредитної системи та системи бонусів для споживачів санітарних послуг, розвиток інфраструктури тощо. Поряд з цим потребою є раціональне використання природних територій санаторіїв та їх природних багатств для організації відпочинку, оздоровлення, лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювання людей з обмеженими можливостями, учасників АТО, дітей. Для вирішення поставлених завдань в перспективі потрібно вивчати і здійснювати медико-біологічну оцінку якості природних ресурсів тих населених пунктів, в яких на сьогодні відсутні санаторії, залучати інвестиції, розширювати послуги організації відпочинку, дозвілля і розваг тощо. Важливим напрямком подальших досліджень має стати обґрунтування майбутніх потреб Закарпаття в санаторіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бальнеологічні курорти та мінеральні води країн Карпатського регіону // Довідник 2000. – Ужгород, 2000. – 84 с.
2. Закарпаття – санаторії та туризм. Статистичний збірник / Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Закарпатській області. – Ужгород, 2010. – С. 39-58.
3. Курортно-рекреаційні зони Закарпаття. // Довідник 2000. – Ужгород, 2000. – 235 с.
4. Курортні ресурси України / Під ред. проф. М. В. Лободи. – К.: Укрпрофоздоровниця, «Тамед», 1999. – 334 с.
5. Любіцева, О. О. Рекреаційна географія і розвиток туризму: Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля // Міжнародна науково-практична конференція (4-6 червня 2004 р.). – К.: КНУКІМ, 2005. – С. 54-62.
6. Молнар, О. С. Оцінка наявного туристично-рекреаційного потенціалу рекреаційних зон Закарпаття / О. С. Молнар, О. І. Марченко // Екологічний вісник. – 2008. – № 7. – С. 24-29.
7. Лужанська, Т. Ю. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи: [навч. посібник] / Т. Лужанська, С. Махлинець, Л. Тебляшкіна; за ред. І. Волошина. – К.: Кондор, 2008. – 385 с.
8. Москаленко, В. Ф. Курортна галузь та перспективи її розвитку / В. Ф. Москаленко, Б. Ф. Омецинський, С. М. Омелянець, К. Д. Бабаєв // Український бальнеологічний журнал. – 2001. – №4. – С. 5-14.
9. Покоłodна, М. М. Конспект лекцій по дисципліні «Рекреаційні комплекси» / М. М. Покоłodна, А. А. Рябев, І. Л. Полчанінова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 116 с.

10. Головко, О. Аналіз особливостей розвитку колективних засобів розміщення Закарпаття / О. Головко // Електронне наукове фахове видання. Серія Економіка та суспільство. – 2016. – Випуск 3. – С. 295-299.

REFERENCES

1. Bal'neologichni kurorty ta mineral'ni vody kraï'n Karpats'kogo regionu (2000). Uzhgorod.
2. Zakarpattja – sanatorii' ta turizm. Statystychnyj zbirnyk. Golovne upravlinnja statystyky u Zakarpats'kij oblasti (2010). Uzhgorod.
3. Kurortno-rekreacijni zony Zakarpattja (2000). Uzhgorod.
4. Lobody, M. V. (1999). Kurortni resursy Ukraïny. Kyiv: Ukrprofozdorovnycja, «Tamed».
5. Ljubiceva, O. O. (2004). Rekreativna geografiya i rozvytok turizmu: Pedagogichni ta rekreativni tehnologii' v suchasnij industrii' dozvillja. Proceeding of international Conference. Kyiv (Ukraine), 54-62.
6. Molnar, O. S., Marchenko, O. I. (2008). Ocinka najavnogo turystysno-rekreativnogo potencialu rekreativnyh zon Zakarpattja. Ekologichnyj visnyk, 7,24-29.
7. Luzhans'ka, T., Mahlyneć, S., Tebljashkina, L. (2008). Sil's'kyj turizm: istoriya, s'ogodennja ta perspektyvy. Kyiv: Kondor.
8. Moskalenko, V. F., Omecyns'kyj, B. F., Omel'janec', S. M., Babajev, K. D. (2001). Ukraïns'kyj bal'neologichnyj zhurnal, 4, 5-14.
9. Pokolodna, M. M., Rjabjev, A. A., Polchaninova, I. L. (2010). Konspekt lekcij po dyscyplini «Rekreativni komplekсы». Harkiv: Hnamg.
10. Golovko, O. Analiz osoblyvostej rozvytku kolektyvnyh zasobiv rozmishhennja Zakarpattja (2016). Ekonomika ta suspil'stvo, 3, 295-299.

Головко Ольга Николаевна, Гоблик-Маркович Надежда Михайловна, Горват Эдина Степановна. АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ И ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ САНАТОРИЕВ ЗАКАРПАТЬЯ

Санатории Закарпаття являются круглогодичными учреждениями, в основе обслуживания в санаториях составляет организация лечения больных преимущественно природными средствами в сочетании с диетой, лечебной физкультурой и физиотерапией при соблюдении определенного режима лечения и отдыха. То есть основу лечения и оздоровления составляет климатотерапия, бальнеотерапия, грязелечение, диетотерапия. В статье раскрыты особенности и перспективы развития санаториев Закарпаття. Целью исследования является проведение анализа особенностей и перспектив развития санаториев Закарпаття. На основе общепринятых методов анализа, синтеза, обобщены особенности функционирования санаториев Закарпаття. Научная новизна полученных результатов заключается в определении лечебного профиля санаторных заведений Закарпатской области, обосновании уникальности санаторных услуг, потребности развития санаторного хозяйства. Практическое значение полученных результатов заключается в использовании результатов исследования для анализа деятельности санаторных предприятий Закарпатской области, а также в разработке мероприятий перспектив развития отрасли в регионе. Систематизация и внедрение результатов проведенного исследования позволит скорректировать деятельность предприятий отрасли с целью повышения их эффективности и развития региона в целом. В дальнейшем исследование будут направлены на: проблематику функционирования санаториев Закарпаття, к которым относятся: недостаточная государственная поддержка; недостаточное количество капитальных вложений для сохранения и роста коечного фонда, низкая покупательная способность населения страны, слаборазвитый уровень кредитной системы и системы бонусов для потребителей санаторных услуг, развитие инфраструктуры и т.д. Наряду с этим, необходимо проведение исследований использования территорий санаториев и их природных богатств для организации отдыха, оздоровления, лечения, медицинской реабилитации, профилактики заболевания людей с ограниченными возможностями, участников АТО, детей. В перспективе нужно изучать и осуществлять медико-биологическую оценку качества природных ресурсов тех населенных пунктов, в которых на сегодня отсутствуют санатории, привлекать инвестиции, расширять услуги отдыха, досуга и развлечений и тому подобное. Важным направлением дальнейших исследований есть обоснование будущих потребностей Закарпаття в санаториях.

Ключевые слова: санаторий, лечение, оздоровление, профилактика, специализация, природные ресурсы, развитие.

Golovko Olha M., Goblyk-Markovych Nadiia M., Horvat Edina S. ANALYSIS OF THE FEATURES AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF SANATORIA IN TRANSCARPATIA

The sanatoria of Zakarpattya are year-round institutions, the basis of service in sanatoria is the organization of treatment of patients mainly by natural means in combination with diet therapy, medical physical education and physiotherapy, subject to certain treatment and rest. That is, the basis of treatment and healing is climate therapy, balneotherapy, mud therapy, diet therapy. The article reveals the features and prospects of the development of sanatoria in Transcarpathia. The aim of the study is to analyze the peculiarities and prospects of the development of sanatoria in Transcarpathia. On the basis of the accepted methods of analysis, synthesis, features of functioning of sanatoriums of Transcarpathia are generalized. The scientific novelty of the results is to determine the medical profile of the sanatorium institutions of the Transcarpathian region, to substantiate the uniqueness of the sanatorium services and to prove the needs of the sanatorium's development. The practical significance of the results is the possibility of using the results of the

research to analyze the activity of sanatorium enterprises in the Transcarpathian region, as well as in developing measures on the prospects of industry development in the region. Systematization and implementation of the results of the conducted research will make it possible to adjust the activities of the industry to improve their efficiency and the development of the region as a whole. In the future, the research will focus on: the problems of the functioning of sanatoria in Transcarpathia, which include: insufficient state support; insufficient amount of capital investments for the preservation and growth of the bed fund, low purchasing power of the population of the country, undeveloped level of the credit system and system of bonuses for consumers of sanatorium services, infrastructure development, etc. Along with this, it is necessary to conduct researches on the use of sanatorium and its natural resources for organization of rest, health improvement, treatment, medical rehabilitation, prevention of diseases of people with disabilities, ATO participants, children. In the long term, it is necessary to study and carry out a medical and biological assessment of the quality of natural resources of those settlements where there are currently no sanatoriums, attract investments, expand leisure services, leisure and entertainment, etc. An important direction for further research should be the justification of the future needs of Transcarpathia in sanatoriums.

Key words: sanatorium, treatment, health improvement, prevention, specialization, natural resources, development.

Одержано 15.10.2017 р.

УДК 338.246.025.3

Ліба Наталія Степанівна,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівський державний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

Державно-приватне партнерство є одним з сучасних варіантів вирішення питання залучення приватних інвестиційних ресурсів у забезпечення розвитку галузей економіки регіону загалом та його промислового сектору. Об'єднання інвестиційної активності та фінансових ресурсів держави і бізнесу дозволяє не тільки зменшити фінансове навантаження на місцеві бюджети, а й забезпечити конкурентний розвиток важливих галузей та сфер діяльності в економіці регіону. Основною особливістю державно-приватного партнерства є співпраця між державою, державними територіальними громадами (в особі відповідних органів державної влади чи місцевого самоврядування) і приватними партнерами. У більшості випадків партнерство передбачає залучення коштів приватного інвестора з частковою передачею йому права на операційне управління об'єктами інвестицій на обумовлений термін. Автором розглянуто організаційний механізм державно-приватного партнерства. У статті застосовано загальні наукові методи дослідження. Проведене дослідження засвідчило, що залежно від особливостей регулювання механізму приватної ініціативи країни, в яких застосовується модель державно-приватного партнерства, можна згрупувати у групи: країни з системою бонусів; країни, що застосовують «швейцарську» систему; країни, що застосовують змішану систему; країни, в яких відсутні преференції для приватного партнера; країни, що використовують індивідуальний підхід. У статті наголошено на тому, що найбільш поширеною формою реалізації державно-приватного партнерства є концесія за принципами ВОТ. Отже, метою державно-приватного партнерства у країнах з розвинутою економікою є вирішення проблем, які є супутніми в економічній діяльності приватного сектору, впровадження інвестиційних проектів зі значним терміном окупності та значними початковими та поточними затратами. У країнах що розвиваються, державно-приватне партнерство застосовується під час реалізації інфраструктурних проектів (особливо спрямованих на розвиток дорожньо-транспортної і комунікаційної інфраструктури) та у сфері електроенергетики. Подальші дослідження будуть спрямовані на специфіку об'єктної спрямованості програм державно-приватного партнерства.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, держава-замовник, держава-рівноправний партнер, держава-гарант, концесія.

ВСТУП

Постановка проблеми. В умовах становлення та розвитку ринкових відносин актуальною є співпраця держави та приватних бізнес-структур, однією із моделей якої є державно-приватне партнерство (ДПП). В багатьох країнах уже накопичений чималий досвід

його ефективного функціонування, що дозволяє вирішувати значні соціальні та економічні проблеми шляхом об'єднання ресурсів державного та приватного секторів. Удосконалення механізму ДПП і формування нових структур в економічній системі в сучасних умовах забезпечує залучення в економіку приватних інвестицій, розвиток соціальної інфраструктури,